

*Gentle teaching en
competentievergericht werken
binnen de LVB-doelgroep*

Door: Ronald van Ophem

Inhoudsopgave

I.	Inleiding	3
II.	Literatuurstudie	5
	A. Leekerweide	5
	1. Een globale verkenning	5
	2. Missie en visie	6
	3. Cliënten	7
	4. Redenen om over te stappen naar gentle teaching	8
	B. Competentiegericht werken	9
	1. Competentiemodel	10
	2. Ontwikkelingspsychologie en leertheorieën	11
	C. Gentle Teaching	13
	1. Psychologie van wederzijdse afhankelijkheid	13
	2. Gentle teaching	15
	3. Kwetsbaarheden	16
	4. Onvoorwaardelijke waardering	17
	5. Wonen	17
	6. Gentle teaching en competentie gericht werken	18
	7. Gentle teaching en LVB	18
	D. Voorlopige conclusie	19
III.	De interviews	20
	A. Onderzoeksinstrumenten	20
	B. Verslag van de interviews	21
	1. De doelgroep: LVB	21
	2. Competentiegericht werken	22
	3. Gentle teaching	23
	4. Gentle teaching en competentiegericht werken	26
IV.	Conclusie en aanbevelingen	28
	A. Conclusie	28
	B. Aanbevelingen	29
V.	Slotwoord	30
VI.	Bijlagen	31
	A. Literatuurlijst	31

I. Inleiding

Het is dinsdagmiddag half 4, je dienst is net begonnen en Dirk komt thuis. Je verwachtte Dirk echter nog niet huis, normaal werkt hij tot 5 uur en komt hij rond half 6 uur thuis. Je vraagt je af hoe het kan dat Dirk zo vroeg thuis is en je wilt er graag achterkomen wat er is gebeurd. Je hebt hierover verschillende vermoedens, zo kan er op het werk iets gebeurd zijn, maar hij kan ook niet naar zijn werk gegaan zijn. Om erachter te komen besluit je een gesprek aan te gaan met Dirk, maar hoe ga je reageren?

Om deze vraag te beantwoorden hou je als hulpverlener rekening met verschillende factoren. Als eerste factor kun je denken aan jezelf; als hulpverlener ben je je eigen instrument. Een andere factor is Dirk; de relatie die jij met Dirk hebt speelt ongetwijfeld mee. Daarnaast zijn de instelling en de methodiek keuze die deze instelling maakt belangrijk. De instelling die in dit onderzoek centraal staat is Leekerweide. Leekerweide heeft de keuze gemaakt om gentle teaching in te voeren binnen de organisatie. Door de invoering van gentle teaching is de vraag die in mijn onderzoek centraal staat boven komen drijven.

Ik heb van Leekerweide de vraag gekregen om te onderzoeken of gentle teaching een toepasbare methodiek is voor de licht verstandelijk beperkte doelgroep. Ook is mij gevraagd te onderzoeken hoe de combinatie te maken is met het competentiegericht werken. De aanleiding voor dit onderzoek is de invoering van gentle teaching op Leekerweide. De vraagstelling is als volgt geformuleerd:

“Is gentle teaching geschikt voor de licht verstandelijk beperkte doelgroep en hoe is de combinatie te maken met competentiegericht werken?”

De vraagstelling komt voort uit de situatie die op Leekerweide is ontstaan door de invoering van gentle teaching. Leekerweide hanteert voor de doelgroep licht verstandelijk beperkte mensen nu namelijk twee methodieken, gentle teaching en competentiegericht werken. Van beide methodieken hebben de medewerkers kennis, of wordt hieraan gewerkt. De vraag is echter blijven staan hoe deze methodieken goed gecombineerd kunnen worden. Op die vraag zal dit onderzoek een antwoord proberen te geven.

Inzicht leveren op de vraag hoe de combinatie van de methodieken gentle teaching en competentiegericht werken in de praktijk kan worden toegepast is de doelstelling van dit onderzoek. Ik hoop hiermee een bijdrage te kunnen leveren aan de manier waarop cliënten bij Leekerweide worden begeleid.

Om vooronderzoek te doen naar de onderwerpen die in dit onderzoek centraal staan is gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek. De resultaten van dit onderzoek zijn opgenomen in dit onderzoeksrapport. Daarnaast is het literatuuronderzoek nodig om verschillende deelvragen die zijn opgezet te beantwoorden. De gebruikte literatuur is terug te vinden in de bijlage.

De deelvragen die bij het literatuuronderzoek horen zijn:

- Wat is Leekerweide, de huidige werkwijze en de cliënt populatie?
- Wat is competentiegericht werken?
- Wat is gentle teaching?

Om verder onderzoek te doen naar de hoofdvraag en de andere onderwerpen die in dit onderzoek centraal staan is gebruik gemaakt van interviews. Deze interviews zijn verwerkt in een verslag dat te lezen is in dit onderzoeksrapport.

De deelvraag die bij het veldonderzoek hoort is:

- Wat is de mening van deskundigen over de combinatie gentle teaching en competentiegericht werken?

Na het uitvoeren van het literatuuronderzoek en veldonderzoek is er een conclusie getrokken waarbij er antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag. Daarnaast worden er aanbevelingen gepresenteerd aan Leekerweide. Het onderzoek zal worden gepresenteerd bij Leekerweide.

II. Literatuurstudie

In het theorieonderdeel van dit onderzoek zijn de resultaten te lezen van de literatuurstudie. Deze resultaten zijn verkregen door informatie uit boeken, internet en beleidsstukken vanuit Leekerweide te combineren. Naar aanleiding van deze literatuur wordt er in een voorlopige conclusie antwoord gegeven op de deelvragen en hoofdvraag.

A. Leekerweide

In het eerste hoofdstuk staat Leekerweide centraal. In de eerste paragraaf staat een globale verkenning van Leekerweide. Vervolgens staat de missie en visie van Leekerweide weergegeven. In de derde paragraaf staat informatie over de cliënten die op Leekerweide wonen, ook wordt er ingegaan op de doelgroep van dit onderzoek. In de afsluitende vierde paragraaf komt de motivatie van Leekerweide om gentle teaching te gaan combineren met het competentiegericht werken aan bod.

1. Een globale verkenning

Leekerweide is een stichting die mensen met een beperking ondersteunt en begeleidt. Ook mensen die als gevolg van niet-aangeboren hersenletsel zorg nodig hebben, ouderen met toenemende problemen in het verstandelijk functioneren of kinderen met ontwikkelingsproblematieken kunnen een beroep op Leekerweide doen. Leekerweide biedt ondersteuning aan op maat, van 24-uurszorg binnen de omgeving van Leekerweide tot begeleiding aan huis. Meer dan 800 mensen werken binnen Leekerweide om ondersteuning te bieden aan ruim 850 cliënten. Leekerweide is gevestigd binnen de driehoek Medemblik, Hoorn en Enkhuizen.

“Het feit dat je een beperking hebt, wil nog niet zeggen dat je in je leven beperkt hoeft te worden. Wij vinden dat mensen met een beperking net als ieder ander moeten kunnen meedoen in het gewone leven. Je kunnen ontwikkelen en vorm en inhoud geven aan je leven. Wij helpen je daarbij om dat alles mogelijk te maken. Samen maken we het zo leuk en prettig mogelijk voor je. Het is jouw leven. Leef het zoals jij het wilt. Dit is in het kort de opdracht die wij ons hebben gesteld” (Leekerweide, z.t.)

2. Missie en visie

In deze tweede paragraaf wordt de missie en visie van Leekerweide weergegeven. De missie en visie van Leekerweide staat hieronder in zijn volledigheid weergegeven.

*“Leekerweide vindt dat iemand met een handicap of beperking gewoon:
Net als ieder ander mogelijkheden en beperkingen heeft.
Net als ieder ander rechten en plichten heeft.
Net als ieder ander verantwoordelijk is voor zijn persoonlijke levensinvulling. En hij
daarom, net als ieder ander, zijn keuzes moet kunnen maken.*

*Hij moet dus kunnen wonen waar hij wil, in de maatschappij of in een meer beschermde omgeving. En hoe hij wil: alleen, thuis, in een gezin of met anderen. Hij moet dus het werk of die activiteiten kunnen uitvoeren welke hij wil.
Hij moet zijn vrijetijdsbesteding naar zijn eigen zin kunnen invullen.
Hij moet zich kunnen ontplooien naar zijn wensen en mogelijkheden.*

Onze dienstverlening is er op gericht om de cliënt die ondersteuning te bieden om zijn keuzes te kunnen maken en vervolgens te realiseren. Of om de mensen rondom de persoon met een handicap te ondersteunen. Hierdoor blijven zij in staat de zorg voor de persoon met een handicap zelf ter hand te nemen. Zij allen zijn onze cliënt.

*Dus krijgt de cliënt duidelijke en overzichtelijke informatie over de ondersteuningsmogelijkheden, opdat hij een eigen keuze kan maken.
Hij mag respect verwachten voor zijn keuzes en professionele ondersteuning om deze keuzes ten volle te realiseren. Daarbij blijft de regie in handen van de cliënt. De ondersteuning wordt nadrukkelijk in samenwerking met hem en zijn omgeving gerealiseerd.*

Als organisatie dragen wij zorg voor de kwaliteit en continuïteit van onze ondersteuning, zorg- en dienstverlening naar cliënten, voor werkgelegenheid en ontplooiingsmogelijkheden voor onze medewerkers en continuïteit van de stichting door goed financieel beheer.” (Leekerweide, z.t.)

3. Cliënten

In de inleiding is te lezen dat dit onderzoek zich richt op Leekerweide, daarnaast is er te lezen het onderzoek zich richt op de doelgroep licht verstandelijke beperkte (LVB) jongeren. In deze paragraaf wordt ingegaan op het begrip LVB. Daarnaast wordt er ingegaan op de cliënt populatie op Leekerweide

In de DSM IV wordt LVB aangeduid onder de term zwakzinnigheid. Bij lichte zwakzinnigheid is sprake van een IQ niveau van 50-55 tot ongeveer 70. Daarnaast moet een persoon voldoen aan het kenmerk dat hij op de volgende terreinen op ten minste twee gebieden niet voldoet aan de standaarden die bij zijn of haar leeftijd horen: communicatie, zelfverzorging, zelfstandig kunnen wonen, sociale en relationele vaardigheden, gebruik maken van gemeenschapsvoorzieningen, zelfstandig beslissingen nemen, functionele intellectuele vaardigheden, werk, ontspanning, gezondheid en veiligheid. Als derde kenmerk wordt genoemd dat het voor het achttiende jaar is begonnen. (APA, 2001)

In de LVB Nota van maart 2010 staat een omschrijving van de doelgroep door Leekerweide zelf. Leekerweide verstaat onder de doelgroep LVB cliënt die (jong)volwassenen in de leeftijd van 16 tot 35 jaar met een lichte verstandelijke beperking (IQ tussen de 50 en de 70) met ernstige gedrags- en/of psychische problemen. Hiernaast rekent Leekerweide ook die groep jongeren met een IQ-score tussen 70 en 85, waarbij factoren als een beperkt sociaal aanpassingsvermogen en ernst en duur van de problematiek mede een rol spelen, tot de doelgroep van de LVB cliënt. Deze jongeren zijn op praktisch gebied meestal redelijk vaardig en beschikken over een behoorlijke spreekvaardigheid. Qua cognitieve vermogens, taalbegrip, emotionele ontwikkeling en frustratietolerantie functioneren ze op veel lager niveau. Hierdoor zijn ze in meer of mindere mate afhankelijk van ondersteuning en begeleiding. De LVB cliënten denken hier zelf vaak anders over, ze verzetten zich tegen afhankelijkheid van anderen en kunnen of willen hun eigen beperkingen niet accepteren. Ze zien zichzelf niet als verstandelijke beperkt en willen ook niet zo benaderd worden. Het streefniveau ligt vrijwel altijd hoger dan wat ze gezien hun mogelijkheden aankunnen. Het resultaat is dat deze groep wordt geconfronteerd met gevoelens van onmacht, mislukking en teleurstellingen op vrijwel alle levensgebieden. Vaak leggen ze de oorzaak van hun problemen grotendeels buiten zichzelf. De LVB cliënten hebben als overlevingsstrategie vaak een goed 'radar' ontwikkeld voor gevoeligheden, onoprechtheid en zwakke plekken van de ander. (De Visser, 2010)

Op dit moment wordt er binnen Leekerweide zorg verleend aan ongeveer 40 à 50 jongeren die aan de bovenstaande definitie van Leekerweide over LVB cliënten. Deze cliënten ontvangen zorg vanuit BZW, geclusterd wonen, groepswoningen of nemen deelproducten dagbesteding af. (Oostrom, Schipper & Wiese, 2011)

In deze paragraaf was te lezen hoe de LVB cliënt te definiëren is, zowel vanuit de visie van de DSM alsmede vanuit Leekerweide. Daarnaast is kort vermeld wat de populatie LVB cliënten is op Leekerweide. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de motivatie van Leekerweide om gentle teaching toe te voegen als methodiek naast competentie gericht werken.

4. Redenen om over te stappen naar gentle teaching

Voordat gentle teaching werd toegevoegd als methodiek om mee te werken op Leekerweide, was competentiegericht werken de basismethodiek. In deze paragraaf staat aangegeven wat de reden ervan is om deze twee methodieken te gaan combineren.

In de beleidsdocumentatie uit oktober 2009 van Leekerweide wordt de volgende motivatie gegeven voor het invoeren van gentle teaching op Leekerweide. Deze motivatie slaat op heel Leekerweide, dit onderzoek beperkt zich tot de onderdelen die betrekking hebben op de LVB doelgroep.

Binnen de praktijk van Leekerweide is de afgelopen jaren duidelijk geworden dat gebruik van het competentiemodel werken alleen te weinig basis vormt voor het bieden van kwalitatief goede zorg. Het competentiemodel is goed bruikbaar voor de LVB doelgroep, maar ook hier blijkt vaak het aanleren en ontwikkelen van competenties toch weerbarstig. Deels heeft dit te maken dat Leekerweide een woonsetting is en geen behandelsetting. Daarnaast is het belangrijk te onderkennen dat het ontwikkelen van vaardigheden slechts één van de primaire behoeftes is van de mens. De primaire behoeftes van onze cliënten zijn vanuit pedagogisch concept:

- **De relaties van de cliënt: (*ik ben iemand die iets kan met anderen*)**
Dit begrip duidt op de behoefte aan veiligheid en ondersteuning, aan beschikbaarheid van anderen. Dit geeft ruimte en vertrouwen om eigen initiatieven te ontplooien.
- **De competentie van de cliënt: (*ik ben iemand die iets kan*)**
Hiermee wordt verwezen naar de menselijke behoefte om greep te hebben op de wereld om je heen. Mensen ervaren zichzelf het liefst als bekwaam en competent, en die behoefte blijft hun leven lang bestaan.
- **Zelfstandigheid van de cliënt: (*ik ben iemand die zelf iets kan*)**
Dit is de behoefte om op basis van eigen initiatief te handelen en om zelf beslissingen te nemen vanuit een actieve betrokkenheid.

Het competentiemodel sluit goed aan bij de laatste twee punten, maar biedt onvoldoende aanknopingspunten om de eerst beschreven primaire behoefte (relaties) goed vorm te kunnen geven. Binnen Leekerweide is gezocht naar een methodiek die kan bijdragen aan het op een professionele manier verder ontwikkelen van veilige, liefdevolle relaties tussen cliënten en begeleiders en aldus tegemoet komen aan deze primaire zorgvraag van onze cliënten

In de afgelopen jaren zijn een aantal teams geschoold in de methodiek gentle teaching. Deze teams waren zeer enthousiast over de meerwaarde die gentle teaching had op de door hun geboden kwaliteit van zorg. gentle teaching sluit goed aan bij de warme zorgcultuur die binnen Leekerweide heerst. Met behulp van gentle teaching kan een relationele basis worden gelegd waardoor verder competentiegericht werken mogelijk wordt. (Leekerweide, 2009)

In de bovenstaande paragraaf werd duidelijk waarom Leekerweide ervoor gekozen heeft om gentle teaching te gaan combineren met het competentiegerichte werken. In dit hoofdstuk is er een beeld geschept over Leekerweide. Aan bod is gekomen wat Leekerweide voor instelling is, welke cliënten er wonen, over welke cliënten dit onderzoek gaat en wat de reden is voor de methodieke keuze van Leekerweide. In het volgende hoofdstuk wordt verder ingegaan op de methodieken.

B. Competentiegericht werken

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen dat Leekerweide de methodieken competentie gericht werken en gentle teaching wil gaan combineren. De motivatie hiervoor is dat het competentiemodel alleen te weinig basis bied voor het bieden van goede zorg. Om de deelvraag te kunnen beantwoorden wat competentiegericht werken is, staat in dit hoofdstuk competentiegericht werken centraal. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op gentle teaching.

In Slot & Spanjaard (1999) is te lezen dat competentievergroting een visie is die impliceert dat het nooit te laat is hulp te bieden aan jongeren die een problematische ontwikkeling doormaken. De visie benadrukt tevens dat een behandeling die gericht is op het leren van vaardigheden en het vergroten van mogelijkheden de beste uitgangspunten biedt. Aan competentievergroting ligt een model ten grondslag dat teruggrijpt op de ontwikkelingspsychologie en de leertheorieën: het zogenaamde 'competentiemodel'.

Jongeren zijn competent wanneer ze over voldoende vaardigheden beschikken om de ontwikkelingstaken waarmee zij in het dagelijkse leven geconfronteerd worden, op adequate wijze kunnen vervullen. Competentie kan daarom gezien worden als een balans tussen ontwikkelingstaken en vaardigheden. Kinderen en jongeren moeten bepaalde ontwikkelingstaken in hun leven volbrengen. Deze ontwikkelingstaken zijn karakteristiek voor een bepaalde levensfase en worden bepaald door veranderingen op psychisch, biologisch en sociaal vlak. Een voorbeeld van een ontwikkelingstaak is, kunnen omgaan met geld. Om een ontwikkelingstaak uit te kunnen voeren heeft een jongere vaardigheden nodig. Als een jongere de juiste vaardigheden bezit om taken goed uit te voeren staat de eerder genoemde balans in evenwicht. De jongere kan dan de ontwikkelingstaak uitvoeren. Wanneer kinderen de verschillende ontwikkelingstaken goed doorlopen zullen ze later evenwichtiger in het leven staan. Het is ook mogelijk dat in die ontwikkeling iets niet goed is gegaan, hier kunnen verschillende redenen aan ten grondslag liggen. Dit uit zich meestal in probleem gedrag tot ernstige gedragsproblemen met agressie. Er is dan sprake van onbalans.

1. Het sociaal competentiemodel

Slot & Spanjaard schrijven dat het sociaal competentiemodel een methodiek is waarmee kinderen en jongeren vaardigheden voor de toekomst aanleren. De nadruk wordt gelegd op het leren waarbij het gericht is op het vergroten en/of verstevigen van de (sociale) competenties. Het adequate gedrag wat al te zien is wordt vergroot en uitgebreid, het inadequate gedrag wordt genegeerd. Bij het aanleren wordt zo dicht mogelijk aangesloten bij het gedrag wat jongeren al kennen en waarmee ze succes hebben gehad in het dagelijkse leven. Als een jongere negatief gedrag vertoont, wordt dit genegeerd en krijgt de jongere een alternatief aangeboden. Voordat je met een individuele begeleiding begint is het eerst noodzakelijk vast te stellen over welke vaardigheden een jongere al beschikt. Het sociaal competentiemodel houdt hierbij rekening met de persoonlijkheid, de individuele mogelijkheden, de leefsituatie en het gedrag. Het doel is dat jongeren zich in hun dagelijks functioneren zo goed mogelijk kunnen handhaven en zich verder kunnen ontwikkelen.

Drie factoren zijn van invloed op de competentie van een jongere. De drie factoren zijn stressoren, psychopathologie en protectieve factoren.

Stressoren zijn invloeden waaraan men zich niet of nauwelijks kan onttrekken. Ze kunnen een negatieve invloed uitoefenen op het functioneren en dus op de ontwikkelingstaken en vaardigheden.

Bij psychopathologie gaat het om stoornissen die het functioneren negatief beïnvloeden. Er kan hierbij gedacht worden aan een verstandelijke beperking, hechtingsstoornis, een gedragsstoornis, etc.

Protectieve factoren zijn de factoren die juist een positieve manier de competentie beïnvloeden. Het zijn die aspecten die jongeren beschermen tegen de invloed van de stressoren en die bepaalde uitingen van psychopathologie kunnen verzachten. Zo ontstaat een evenwicht tussen ontwikkelingstaken en vaardigheden.

Het verminderen van probleemgedrag kan men doen door:

- Het vergroten van de vaardigheden.
- Het verlichten of verrijken van de taken.
- Het versterken van de protectieve factoren.
- Het verminderen van de (invloed van) stressoren en psychopathologie.

(Slot & Spanjaard, 1999)

2. Ontwikkelingspsychologie en leertheorieën

Hierboven is aangegeven dat het competentiemodel gebaseerd is op de ontwikkelingspsychologie en de leertheorieën. In deze paragraaf worden deze begrippen verder toegelicht.

In het boek "Psychologie: Een inleiding" (Zimbardo, Weber & Johnson, 2005) staat het volgende geschreven als het centrale principe van de ontwikkelingspsychologie. Het centrale principe van de ontwikkelingspsychologie is dat ontwikkeling het resultaat is van interactie tussen biologie en ervaring, ofwel nature en nurture genoemd. De interactie is complex omdat beiden elkaar kunnen beïnvloeden. (Zimbardo, Weber & Johnson, 2005)

Een aanvulling hierop is te vinden in het boek "Psychologie van de levensloop" (Craeynest, 2005). De ontwikkelingspsychologie kan men kort omschrijven als de studie van het gedrag doorheen de verschillende levensfasen. 'Gedrag' dient dan wel in een zeer ruime betekenis opgevat te worden. Het verwijst niet alleen naar het zichtbare handelen, maar ook naar de wijze waarop mensen zichzelf en de wereld waarnemen, hoe ze denken en fantaseren en welke gevoelens en verlangens ze daarbij ervaren. (Craeynest, 2005)

Het competentiemodel is naast de ontwikkelingspsychologie gestoeld op vier leertheorieën, hieronder volgt daarom een korte samenvatting over deze vier leertheorieën. De vier leertheorieën waar het omgaat zijn de klassieke leertheorie, de operante leertheorie, de sociale leertheorie en het self-management model. (Slot & Spanjaard, 1999)

De klassieke leertheorie gaat over klassiek conditioneren, deze vorm is bekend geworden door het werk van Pavlov. Klassiek conditioneren is een koppeling van twee prikkels (stimuli) die aan gedrag voorafgaan. Eén daarvan is de ongeconditioneerde stimulus (OS), die normaliter aan gedrag vooraf gaat. De tweede prikkel wordt aan deze prikkel gekoppeld en heet de geconditioneerde stimulus (GS). Pavlov liet zijn hond een stuk vlees zien (OS) waarop het beest ging kwijlen. Tijdens het conditioneren werd hier een tweede stimulus aan gekoppeld, namelijk het luiden van een bel iedere keer als de hond een stuk vlees te zien kreeg. Na verloop van tijd leidde het luiden van de bel (GS) ertoe dat de hond ging kwijlen. Deze koppeling kan naast bewust, ook onbewust plaatsvinden. (Zimbardo, Weber & Johnson, 2005)

De operante leertheorie van Skinner gaat ervan uit dat het leren van gedrag beïnvloed wordt door de situatie die aan het gedrag voorafgaat en door de gebeurtenissen die op het gedrag volgen. De operante leertheorie hanteert het volgende schema om naar gedrag te kijken:

S - R - C

De S staat voor stimulus, de R voor respons en de C voor consequentie. De stimulus wordt ook wel situatie genoemd, het gaat dan om prikkels of gebeurtenissen die aan gedrag voorafgaan, alsmede de fysieke omgeving die van invloed is op gedrag. Daarop volgt de respons, het gedrag. Aan dit gedrag zitten consequenties, deze kunnen aangenaam zijn of niet. Een aangename consequentie wordt gezien als een versterker, een onaangename consequentie als afzwakker. De operante leertheorie gaat er vanuit dat

gedrag dat regelmatig versterkt wordt, steeds vaker vertoond zal worden. Andersom geldt hetzelfde voor gedrag dat een onaangename consequentie heeft, dit zal juist minder vaak vertoond worden. (Zimbardo , Weber & Johnson, 2005)

De sociale leertheorie Bandura gaat er vanuit dat gedrag geleerd wordt op basis van gedrag van andere belangrijke personen uit de omgeving. Kinderen nemen gedrag over van volwassenen die voor hen model staan. Daarnaast imiteren kinderen gedrag van elkaar. Iemand die zij leuk of aantrekkelijk vinden, wordt eerder geïmiteerd. Ook nabijheid speelt een rol, iemand met wie een kind verwantschap voelt zal eerder model staan voor een kind als iemand waarbij een kind dit niet voelt. (Slot & Spanjaard, 1999)

Het self-management-model van Goldstein ook de zelfregulatietheorie genoemd, benadrukt de invloed die een persoon kan uitoefenen op het eigen gedrag. De theorie lijkt op de operante leertheorie zoals hierboven beschreven. Echter zijn de versterkers en afzwakkers geen consequenties die door de omgeving worden gegeven, maar komen van de persoon zelf. Er wordt binnen deze theorie vanuit gegaan dat gedragsverandering plaatsvindt op basis van drie fasen: zelfobservatie, zelfevaluatie en zelfversterking of verzwakking.

In de zelfobservatie wordt het eigen gedrag geobserveerd, waaronder emoties. Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn onder andere: Wat vind ik leuk? Wat zijn de gevolgen van wat ik doe? Wat voel ik?

In de zelfevaluatie fase, wordt vervolgens het eigen gedrag geëvalueerd. Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn onder ander: Vind ik het ook leuk? Doe ik het goed? Heb ik realistische normen?

In de fase van zelfversterking of zelfverzwakking gaat een persoon over tot het afzwakken of juist versterken van het eigen gedrag. Je eigen gedrag wordt positief versterkt door een uiting die je gevoelsmatig als positief ervaart. Andersom wordt ander gedrag afgezwakt door een uiting met een negatieve gevoelswaarde. (Slot & Spanjaard, 1999)

In dit hoofdstuk is het competentiegerichte werken alsmede de achtergrond van deze visie aan bod gekomen. Deze beknopte samenvatting is tevens een aanzet tot beantwoording van de deelvraag: Wat is competentiegericht werken? In het volgende hoofdstuk komt een andere deelvraag aan bod: Wat is gentle teaching?

C. Gentle teaching

In dit hoofdstuk volgt een beknopte samenvatting over de methodiek gentle teaching, de informatie voor deze paragraaf is verkregen uit het boek “Gentle teaching” van Pouwel van de Siepkamp (2005), almede de website van gentle teaching Nederland.

1. Psychologie van wederzijdse afhankelijkheid

In deze paragraaf is te lezen over de psychologie van wederzijdse afhankelijkheid, hierop is de methodiek gentle teaching gebaseerd. De psychologie van wederzijdse afhankelijkheid is ontwikkeld door de Amerikaan John McGee.

In het boek “Gentle teaching” (Van de Siepkamp, 2005), staat dat ieder mens verlangt naar relaties met anderen waarin hij zich veilig en geliefd te voelt, waarin hij zijn eigen gevoelens van liefde kan delen en waarin hij zich verbonden voelt. Dit verlangen kan worden gezien als een basisverlangen voor ieder mens. Deze bijzondere relatie hoeft een mens niet met iedereen in zijn omgeving te hebben, een paar van deze relaties is voldoende. Het gevoel van een dergelijke relatie wordt bij gentle teaching companionship genoemd. Het gevoel van companionship duidt op een bijzondere relatie die onvoorwaardelijk is en bestaat uit deze vier elementen:

- Het ervaren van veiligheid en geborgenheid.
- Het ervaren van verbondenheid met elkaar.
- Het ervaren van gevoelens van liefde van de ander.
- Het kunnen uiten van genegenheid jegens de ander.

Met het woord liefde wordt in de context van gentle teaching niet de liefde tussen twee levenspartners bedoeld. Met liefde wordt meer gedacht aan een spirituele vorm van liefde.

Het tweede uitgangspunt van de psychologie van wederzijdse afhankelijkheid is de gelijkwaardigheid die ten grondslag ligt aan de relatie. In de westerse samenleving zijn mensen zijn sterk geneigd zichzelf als een onafhankelijk individu te zien. Gedurende het hele leven zijn mensen in zeker mate afhankelijk van andere mensen. Baby's en peuters zijn bijvoorbeeld afhankelijk van hun ouders. Als volwassenen hebben mensen anderen nodig om hun emoties en ervaringen te delen, almede om steun te krijgen bij tegenvallers. De inhoud van de afhankelijkheidsrelatie verandert gedurende de levensloop, maar het feit dat mensen afhankelijk zijn van anderen blijft. In een relatie die gebaseerd is op companionship is sprake van wederzijdse afhankelijkheid, die beide partners op positieve wijze beleven. Ze delen niet alleen het gevoel van liefde voor elkaar, maar ook de verantwoordelijkheid voor elkaar en elkaars ontwikkeling.

Het derde uitgangspunt van de psychologie van wederzijdse afhankelijkheid is dat mensen zich alleen op een evenwichtige manier kunnen ontwikkelen als ze een goede relatie met andere hebben. Vaardigheden, kennis en moraliteit kunnen mensen op verschillende manieren leren. In een gelijkwaardige relatie met wederzijdse afhankelijkheid zal een kind

de andere als positief voorbeeld zien. Een andere manier van leren is operante conditionering: het consequent belonen van gewenst gedrag en afstraffen van ongewenst gedrag. Bij deze leermethodiek deelt de opvoeder zijn normen en waarden niet met het kind, maar richt zich op het gedrag. Een kind maakt zich de waarden en normen van de opvoeder dan niet eigen en ontwikkelt geen samenhangende basis voor het maken van keuzen in nieuwe situaties.

Het gevoel hebben geliefd te worden en zelf genegenheid of liefde kunnen uiten, vormen de kern van companionship. Tussen ouder en kind is dit vanzelfsprekend, is dit ook mogelijk in een professionele hulpverleningssituatie? Ja, alleen is liefhebben dan iets anders. Liefde is een verzamelwoord dat uitdrukking geeft aan een aantal gevoelens:

- Je voelt dat je volledig en onvoorwaardelijk geaccepteerd wordt, met je hebbelikheden en onhebbelikheden.
- Je voelt dat de ander jou naar vermogen helpt en beschermt als dat nodig is.
- Je voelt dat de ander met je meeleeft en probeert jouw emoties te begrijpen.
- Je voelt de warmte en koestering van de ander.

Het onvoorwaardelijke van liefde ligt in het feit dat ze niet afhankelijk is van gedrag. Ook begeleiders die betaald worden voor hun werk, kunnen deze liefde aan een cliënt geven. Het geven van liefde is een fundamentele kwaliteit die ieder van ons in zich heeft. Maar niet iedereen kan dat vermogen omzetten in daden. Belangrijk aspect van gentle teaching is, dat begeleiders zich bewust worden van hun vermogen tot liefde en ontdekken wat hen belemmert die liefde tegenover de cliënt tot uitdrukking te brengen.

Alleen zeggen dat je iemand volledig accepteert is niet voldoende, accepteren is een neutraal begrip. Het persoonlijke karakter van companionship komt tot uiting in de warmte die mensen over en weer uiten.

Onvoorwaardelijke liefde betekent niet gedrag accepteren waar cliënten of mensen last van hebben. Dat zou niet getuigen van respect en waardering voor de cliënt. Het veranderen van gedrag is echter nooit belangrijker als het ontwikkelen en in stand houden van companionship. Binnen gentle teaching wordt daarom niet voor het beheersen van gedrag gekozen, maar voor het ondersteunen van de persoon langs de weg van companionship.

Naast veiligheid en het krijgen en uiten van liefde vormt verbondenheid een vierde element van companionship. Met verbondenheid wordt actief en wederzijds contact bedoeld. De meest eenvoudige manier om actieve betrokkenheid te bevorderen is gezamenlijk ergens mee bezig zijn. Als dit niet mogelijk is zijn er veel andere mogelijkheden, bijvoorbeeld in elke voorbijgang (oog) contact maken en gebruik maken van de contactmomenten die er al zijn. (Van de Siepkamp, 2005)

In deze paragraaf was een beknopte samenvatting te lezen over de psychologie van wederzijdse afhankelijkheid, in de volgende paragraaf volgt een samenvatting over gentle teaching.

2. Gentle teaching

In deze paragraaf is een samenvatting te lezen over gentle teaching. Gentle teaching is de praktische uitwerking van de psychologie van wederzijdse afhankelijkheid. Het is een leerproces, gericht op mensen het gevoel van companionship te doen ervaren:

- Zich veilig voelen bij elkaar.
- Zich met elkaar verbonden voelen.
- Zich geliefd voelen door de ander.
- Gevoelens van genegenheid kunnen uiten aan de ander.

Dit zijn de vier leerdoelen van gentle teaching, deze moeten uiteindelijk alle vier een plek krijgen in het leerproces. De middelen die in gebruikt kunnen worden in het leerproces zijn simpel. Ze zijn altijd voorhanden: Een blik en gelaatsuitdrukking, handen, stem en aanwezigheid. Het is belangrijk deze leermiddelen zó te gebruiken dat de ander deze niet als overheersend ervaart. Het gaat er niet om of de begeleiding het handelen als niet overheersend bedoeld, maar of de client het zo ervaart. Het belangrijkste is gentle teaching als vanzelfsprekende houding ontwikkelen, het dagelijks leven is het belangrijkste leerproces.

Gentle teaching is 'een leerproces gericht op het ontwikkelen van companionship, waarbij gebruik wordt gemaakt van niet overheersende middelen en methodieken.' (Van de Siepkamp, 2005). Ook in een normale opvoedingssituatie is sprake van een leerproces, een kind ontwikkelt een band met zijn ouders. Op vergelijkbare wijze kan gentle teaching ingebed zijn in de manier waarop begeleiders omgaan met cliënten. Verschil is dat het leerproces in de opvoeding meestal spontaan verloopt en in de gehandicaptenzorg niet. Dit heeft twee oorzaken, ten eerste zijn begeleiders van nature lang niet altijd gericht op het ontwikkelen van companionship. Vanuit onze culturele achtergrond zijn we eerder geneigd te reageren op het gedrag van een persoon, dan te kijken naar die persoon als geheel. Ten tweede krijgt gentle teaching meer nadruk vanwege de personen die worden begeleid: over het algemeen mensen die door hun kwetsbaarheden in een afhankelijke positie zijn gekomen. Bovendien hebben cliënten vaak negatieve ervaringen opgedaan in relaties met anderen; ook met begeleiders. Naarmate iemands problemen ernstiger zijn, is het moeilijker om gentle teaching toe te passen. Niet eens vanwege de mogelijkheid van agressie, maar vooral vanwege de eigen denkbeelden, (voor)-oordelen en emoties van de begeleiders.

De dialoog is de energie van companionship, de brandstof waarop de motor van de relatie draait. Dat geldt in het bijzonder voor relaties met mensen die niet met andere verbonden zijn en hen op afstand houden door agressie, zelfverwonding of door zich terug te trekken. Een dialoog is meer dan een uitwisseling van woorden. Het is de totale wisselwerking tussen twee mensen. Het leven kan een nieuwe betekenis krijgen, doordat beide partijen onvoorwaardelijke waardering voor elkaar ontwikkelen.

Het centrale doel van gentle teaching is het leren ervaren van companionship. Uiteindelijk is het doel dat de cliënt zal leren om companionship te ervaren met verscheidene mensen. Om hier de basis voor te leggen, wordt hem geleerd eerst companionship met begeleiders te ervaren. Handen, blik en gelaatsuitdrukking, stem en fysieke aanwezigheid zijn de belangrijkste leermiddelen. Mensen communiceren ermee en brengen gevoelens voor de ander daarmee tot uitdrukking. (Van der Siepkamp, 2005)

3. Kwetsbaarheden

In deze paragraaf wordt de nadruk gelegd op kwetsbaarheden. Volgens de auteur van het boek *gentle teaching* heeft ieder mens mogelijkheden en kwetsbaarheden.

Kwetsbaarheden belemmeren in hechte relaties met anderen een goede levenskwaliteit te realiseren. Kwetsbaarheden worden onderverdeelt in persoonlijke- en omgevingskwetsbaarheden. Bij persoonlijke kwetsbaarheden gaat het om aangeboren aanleg, handicaps en eigenschappen die zich in de loop van het leven hebben ontwikkeld en niet meer los te maken zijn. Bij omgevingskwetsbaarheden gaat het om wat bepaald wordt door omgevingsfactoren.

Een voorbeeld van persoonlijke kwetsbaarheden is een aangeboren handicap, een voorbeeld van omgevingskwetsbaarheden zijn te hoge verwachtingen. Als we mensen ondersteuning bieden, moeten we rekening houden met hun kwetsbaarheden. Persoonlijke kwetsbaarheden zijn vaak niet of nauwelijks te veranderen. Bij de ondersteuning moeten we rekening houden met deze kwetsbaarheden en proberen deze voorzover realistisch te beïnvloeden. Echter moet worden voorkomen dat er teveel het accent op de kwetsbaarheden wordt gelegd als deze niet of nauwelijks zijn te beïnvloeden. Het is dan beter om de aandacht te leggen op het versterken van de mogelijkheden die de persoon heeft. Omgevingskwetsbaarheden zijn in principe wel te veranderen en hier is het dus zinvol om energie te steken in het opheffen van de kwetsbaarheden.

Ieder mens heeft kwetsbaarheden en is daarin uniek. Toch is een aantal bijzondere kwetsbaarheden bij veel cliënten te zien. Ze kunnen grote invloed hebben op het ervaren van companionship, het is daarom van wezenlijk belang deze kwetsbaarheden te onderkennen. Veel voorkomende kwetsbaarheden zijn:

- geen of onvoldoende hechting
- verkeerde inschatting van mogelijkheden
- onevenwichtige ontwikkeling
- disciplineren
- op onterechte 'afspraken' aangesproken worden
- op overheersende wijze 'geholpen worden'
- verlies van dierbaren.

Verder is het van belang stil te staan bij levensvragen, levensvragen zijn gebaseerd op fundamentele angsten. Namelijk de angst om verlaten te worden, de angst door anderen bedreigd te voelen en onvrij te zijn en de angst voor leegte en gebrek aan perspectief. Deze angsten zijn terug te brengen op onze meest basale angst, de angst om te sterven. Tegenover deze angsten staan verlangens. Namelijk het verlangen om als persoon gezien te worden en verbonden te zijn met anderen, het verlangen om vrij te zijn en zich niet bedreigd te voelen en het verlangen naar een toekomstperspectief. Deze verlangens zijn gebaseerd op het meest basale verlangen, het verlangen om te leven.

Gelukkig zijn er niet veel mensen bij wie alle genoemde kwetsbaarheden voorkomen. Veel cliënten dragen echter wel een of enkele ervan hun hele leven mee. Als de mensen in hun omgeving hier geen rekening mee houden, geeft dat grote gevolgen. De cliënt doet steeds weer negatieve ervaringen op met andere mensen en is steeds minder in staat om

anderen te vertrouwen. Op die manier zal hij geen gevoel van companionship ontwikkelen. (Van de Siepkamp, 2005)

4. Onvoorwaardelijke waardering

In deze paragraaf is te lezen over onvoorwaardelijke waardering. Dit is een wezenlijk onderdeel van gentle teaching.

Om companionship te ervaren is het essentieel dat iemand zich onvoorwaardelijk gewaardeerd voelt. Dat wil zeggen dat de waardering die hij krijgt niet afhankelijk is van het gedrag dat hij vertoont. Onvoorwaardelijke waardering is de ene laten ervaren dat de andere een wederzijdse, persoonlijke band met hem wilt; dat hij geliefd is zoals hij is, met zijn kwaliteiten en gebreken. Onvoorwaardelijke waardering is na te streven door verschillende dingen te doen, hieronder volgt een korte opsomming:

- waardering toekennen aan emoties
- hulp bieden
- veiligheid bieden
- wederkerigheid ontlokken
- genegenheid

Het geven van onvoorwaardelijke waardering en het uiten van genegenheid gaan niet samen met het overheersen van de andere. Onvoorwaardelijke waardering moet ook worden gegeven op momenten dat het 'niet goed gaat'. Vaak wordt gezegd dat ongewenst gedrag dan beloond wordt. Dat zou het geval zijn als genegenheid alleen op 'slechte' momenten wordt geuit. Het is belangrijk ook op andere momenten genegenheid te tonen, ook als de client er niet om vraagt. (Van der Siepkamp, 2005)

5. Wonen

Deze paragraaf gaat over het wonen van cliënten in groepen, in het boek gentle teaching is hier het volgende over geschreven. Vanuit de psychologie van wederzijdse afhankelijkheid gaat de voorkeur uit naar kleine woonvormen met groepjes die qua omvang en samenstelling zo zijn dat de leden companionship met elkaar kunnen ontwikkelen. Groepjes worden niet samengesteld op grond van overeenkomstige eigenschappen. Groepjes bestaan uit mensen die elkaar iets te bieden hebben. De een kan zijn kwaliteiten gebruiken om de ander te helpen bij het omgaan met zijn kwetsbaarheden. Samenwonen in kleine, veilige groepsverbanden is niet alleen iets dat van nature past bij het mens zijn. Het is ook een leefvorm die de mogelijkheden biedt om in contact met anderen de eigen individualiteit tot ontwikkeling te laten komen. Binnen zo'n woning is de begeleiding erop gericht om mensen, voorzover ze dit nog niet vanuit zichzelf kunnen, te ondersteunen in dit samenleven en het ontwikkelen van een gevoel van companionship met elkaar. (Van der Siepkamp, 2005)

6. Gentle teaching en competentiegericht werken

In deze paragraaf komt een citaat aan bod, deze is verkregen via de website van gentle teaching Nederland. In dit citaat wordt er een vergelijking gemaakt tussen beide methodieken die in dit onderzoek centraal staan. Op de website van gentle teaching Nederland staat geschreven het volgende geschreven:

“De competentieontwikkeling past binnen gentle teaching in de vierde dimensie. Het vergroten van de sociale vaardigheden kan een persoon die leeft binnen de open samenleving helpen zich staande te houden en kan helpen negatieve confrontaties te voorkomen. Deze competentieontwikkeling mag vanuit de visie van gentle teaching echter niet los gezien worden van gerichte aandacht aan de 1ste, 2de en derde dimensie. Hier moet de basis gevormd worden voor de ontwikkeling in de 4de dimensie. Het versterken / vergroten van de competenties (de buitenschil) zonder het versterken van de binnenkant van de persoon is als het opblazen van een ballon tot deze knapt. Eenzijdige gerichtheid op competentieontwikkeling heeft het risico dat de persoon op sociaal emotioneel niveau overvraagd wordt met alle risico's van teleurstellen en schade aan het zelfbeeld van dien. Het beïnvloeden van gedrag door systematische beloning en/of straf past niet binnen gentle teaching omdat dit de noodzaak vormt voor het in stand houden van een extern controlerend systeem en daarmee affectieve relatievorming kan belemmeren.”

(Gentle teaching, 2011 (1))

7. Gentle teaching en LVB

In deze slotparagraaf van dit hoofdstuk volgt een samenvatting over wat er op de website van gentle teaching Nederland gezegd wordt over gentle teaching en mensen met een licht verstandelijke beperking.

Mensen met een licht verstandelijke beperking lopen een verhoogd risico dat ze zich afgewezen en niet begrepen voelen. Ook anderen verwachten vaak meer van hen dan ze kunnen waarmaken doordat hun verstandelijke en sociaal-emotionele beperkingen niet zo zichtbaar zijn. Door dit alles lopen ze het risico dat ze teleurgesteld raken in zichzelf. Ook is er een risico dat familie, vrienden en begeleiders geïrriteerd of zelf boos en afwijzend reageren als ze niet aan de verwachtingen blijken te kunnen voldoen. Dergelijke ervaringen leiden ertoe dat de persoon zijn vertrouwen in anderen verliest en zich kan gaan verzetten tegen begeleiding.

Een groot probleem is dat de zelfbeleving, de verstandelijke vermogen en de sociaal-emotionele mogelijkheden vaak ver uit elkaar kunnen liggen. Ook kunnen er andere problemen zijn, zoals ADHD of autisme. Hierdoor ontstaat er geen interne eenheid bij de persoon zelf. Het ontwikkelen van competenties waardoor te persoon zich staande kan houden in een sociale omgeving is belangrijk. Dit mag echter niet zonder ook te werken aan het versterken van de interne eenheid. Binnen gentle teaching wordt ‘hart tot hart’ contact gemaakt met de cliënt. Hierdoor kan de cliënt (opnieuw) leren vertrouwen in anderen. Hier wordt een gezonde basis voor de verdere ontwikkeling van competenties gelegd. De kunst van gentle teaching bij mensen met een lichte verstandelijke beperking is om zo met hen te communiceren dat ze zich erkend voelen in hun zelfbeleving, dat ze het met hun verstandelijke vermogens kunnen snappen en dat ze er met hun vaak beperktere sociaal-emotionele mogelijkheden mee uit de voeten kunnen.

(Gentle teaching, 2011 (2))

D. Voorlopige conclusie

In de voorlopige conclusie wordt beschreven wat op basis van de literatuurstudie gezegd kan worden over de hoofdvraag van dit onderzoek. Ook komt er aan bod welke vragen het literatuuronderzoek tot nu toe oproept. In het onderzoekende gedeelte van dit onderzoek wordt een vervolg gegeven op deze vragen door middel van interviews. Door deze interviews kan tevens de conclusie die hier wordt gesteld bijgesteld worden.

In de literatuurstudie is antwoord gegeven op de eerste drie deelvragen: *“Wat is Leekerweide, de huidige werkwijze en de cliënt populatie?”*, *“Wat is competentiegericht werken?”* en *“Wat is gentle teaching?”*. Aan deze drie deelvragen is een hoofdstuk geweid in het literatuuronderzoek. Daarnaast is er een deelvraag opgesteld die luid: *“Wat is de mening van deskundigen over de combinatie gentle teaching en competentiegericht werken?”*. Met deze deelvraag is een voorschot genomen op de interviews die in dit onderzoek zullen volgen.

De deelvragen dragen bij aan beantwoorden van de hoofdvraag die als volgt is opgesteld: *Is gentle teaching geschikt voor de licht verstandelijk beperkte doelgroep en hoe is de combinatie te maken met competentiegericht werken?”*. Uit deze hoofdvraag zijn twee vragen te halen: *Is gentle teaching geschikt als methodiek voor de licht verstandelijk beperkte doelgroep?* en *hoe is de combinatie te maken tussen gentle teaching en competentiegericht werken?*

Op de vraag of gentle teaching geschikt is als methodiek voor de licht verstandelijk beperkte doelgroep kan op basis van het literatuuronderzoek gezegd worden dat vanuit gentle teaching gezien dit een mogelijkheid is. In de slotparagraaf van het hoofdstuk over gentle teaching komt dit naar voren. Er is verder nog geen informatie verwerkt over dit onderwerp in het onderzoek.

Op de vraag hoe de combinatie is te maken tussen gentle teaching en competentiegericht werken komt er in de literatuurstudie alleen informatie naar boven afkomstig van de website van gentle teaching Nederland. Op de website wordt een vergelijking getrokken tussen beide methodieken, daarin wordt aangegeven dat de competentiegericht methodiek zich alleen richt op de vierde dimensie van gentle teaching en daarmee voorbij gaat aan de andere drie dimensies. Daarmee wordt geen antwoord gegeven op dit deel van de hoofdvraag, een antwoord geven op dit deel van de vraag is op dit moment dus ook niet mogelijk.

Op basis van de literatuurstudie is daarnaast een andere vraag boven komen drijven. De achtergronden van beide methodieken verschillen. In het hoofdstuk over het sociale competentiemodel staat *“dat de nadruk wordt gelegd op het leren waarbij het gericht is op het vergroten en/of verstevigen van de (sociale) competenties”*. In de hoofdstuk over gentle teaching staat dat *“Het versterken / vergroten van de competenties (de buitenshil) zonder het versterken van de binnenkant van de persoon is als het opblazen van een ballon tot deze knapt.”*. De vraag is of deze methodieken daarom wel te combineren zijn en welke lijn er dan gevolgd moet worden?

Het literatuuronderzoek wordt door middel van deze voorlopige conclusie afgerond. Het onderzoek gaat nu verder met interviews, bij deze interviews worden er vragen gesteld aan deskundigen. De bevindingen van het literatuuronderzoek zal worden voorgelegd aan deze deskundigen, alsmede de hoofdvraag. Op basis van de interviews zal uiteindelijk een conclusie worden getrokken en aanbevelingen worden gedaan aan Leekerweide.

IV. De interviews

In dit hoofdstuk zijn de resultaten te lezen van de interviews. Op basis daarvan wordt er een conclusie getrokken en aanbevelingen gedaan aan Leekerweide, ook deze zijn in dit hoofdstuk te vinden.

A. Onderzoeksinstrumenten

In het veldonderzoek is gebruik gemaakt van kwalitatieve interviews, dit zijn halfgestructureerde interviews (Boeije, 't Hart & Hox, 2011). De mogelijke antwoorden van de interviews lagen niet vast. De inhoud van de vragen kunnen echter verschillen per interview. Dit heeft als reden dat de geïnterviewden op verschillende plekken binnen of buiten de instelling werkzaam zijn. De thema's zijn in elk interview wel gelijk. De keuze om kwalitatieve interviews af te nemen in dit onderzoek is omdat een interview de mogelijkheid biedt om door te vragen op de motivaties, gedachten en ideeën van de geïnterviewde. Daarnaast is er de mogelijkheid om verschillende mensen op verschillende posities binnen een instelling te spreken.

De interviews zijn opgebouwd aan de hand van een aantal thema's. Deze thema's zijn in elk interview terug gekomen, aangevuld met specifieke vragen voor de geïnterviewde vanuit zijn of haar specialisatie. De vaste thema's zijn:

- Het beeld dat de geïnterviewde over de doelgroep heeft.
- De methodiek competentiegericht werken.
- De methodiek gentle teaching.
- De combinatie van beide methodieken.

De keuze voor een aantal thema's die vast staan is gemaakt om uiteindelijk de interviews makkelijker met elkaar te kunnen vergelijken. De interviews zullen worden opgenomen en op basis daarvan wordt een verslag geschreven, deze zullen als bijlage aan het onderzoek worden toegevoegd. De interviews hebben in deze volgorde plaats gevonden met deze personen:

- Simone Schipper, Orthopedagoog bij Leekerweide
- Pouwel van de Siepkamp, Trainer/Consulent en auteur van het boek "Gentle teaching"
- Mark Veen, Trainer gentle teaching bij Buro TOV
- Paul Zegveld, Directeur van Leekerweide
- Roy Hoppenbrouwer, Persoonlijk begeleider bij Leekerweide
- Oscar Alberts, Persoonlijk begeleider bij Leekerweide
- Arno van de Wiele, Persoonlijk begeleider bij Leekerweide

B. Verslag van de interviews

In dit verslag zijn de resultaten te lezen van de interviews die voor dit onderzoek zijn gedaan. De resultaten worden in dit verslag gepresenteerd aan de hand van een aantal thema's, deze thema's zijn in alle interviews naar voren gekomen. De opnames van de interviews zijn de bewijsstukken voor dit verslag. In de interviews is gevraagd naar de mening van de geïnterviewden, het verslag geeft dan ook hun mening weer.

1. De doelgroep: licht verstandelijk beperkte mensen

In deze paragraaf komt de vraag aan bod hoe de geïnterviewden naar de doelgroep licht verstandelijk beperkte mensen kijken.

Simone vindt het meest kenmerkend niet zozeer de cognitieve kwetsbaarheid, maar de sociaal emotionele kwetsbaarheid. Het zijn mensen die als ze geen andere problemen zouden hebben, kunnen functioneren in de maatschappij qua cognitie. Hierdoor hebben ze extra steun nodig.

Pouwel zegt dat het een heel kwetsbare groep is omdat ze aan de ene kant heel veel in huis hebben. Maar dat er een grote discrepantie is tussen wat ze schijnbaar kunnen en hun echte persoonlijke draagkracht. Door dat grote verschil krijgen ze onder andere te maken met overschatting van andere mensen, een aangetast zelfvertrouwen en zelfoverschatting.

Mark Veen geeft aan dat hij niet een specifiek beeld heeft van "de LVB'er", de standaard LVB'er bestaat niet. Het zijn individuen die toevallig allemaal een IQ hebben tussen de 55 en 85. Daarnaast geeft Mark aan dat hij mensen ziet met mogelijkheden en dat hij altijd op zoek gaat naar wat iemand maximaal kan bereiken. Zijn beeld is erop gericht dat hij met mensen te maken heeft.

Paul Zegveld vindt de LVB doelgroep heel breed. Het is een grote doelgroep waarvan de meeste mensen niet kennen omdat die gewoon in de maatschappij wonen. Er is echter een groep die naast de verstandelijke beperking andere stoornissen hebben en in sommige gevallen een slechte gezinssituatie die wel in aanraking komt met de hulpverlening. Een gedeelte van die groep zie je terug op Leekerweide. Een ander kenmerk is dat deze groep ambities heeft, het is daarom altijd de mogelijkheden tegenover de ambities van deze groep, daarin moet je ze begeleiden.

Roy Hoppenbrouwer vindt dat de LVB doelgroep een rekkelijk begrip is. Het wordt gebaseerd op basis van IQ en zelfredzaamheid. Maar op het moment dat je binnen die IQ grens valt, wel sociaal redzaam bent en een relatie krijgt ben je ineens geen LVB'er meer. Niet iedereen is hetzelfde, je moet heel goed kijken naar het individu en zorg op maat geven. De doelgroep is wel lastig te bereiken, dit komt doordat ze veel afwezig zijn.

Oscar Alberts vindt dat het voor LVB'ers al heel wat is als ze zichzelf gewaardeerd voelen. Arne ziet mensen waarbij je niet ziet dat ze een zwakker begaafd niveau hebben. Hij ziet dat ze graag willen deelnemen aan de maatschappij, maar dit niet redden. De maatschappij stelt steeds hogere eisen aan mensen waardoor deze doelgroep steeds groter wordt.

2. Competentiegericht werken

In deze paragraaf komt aan bod wat de geïnterviewden hebben gezegd over de methodiek competentiegericht werken.

Pouwel van de Siepkamp vindt de methodiek competentiegericht werken goed omdat het een aantal handvaten geeft om in het dagelijks leven dingen te kunnen doen. Als de methodiek uitgelegd wordt in de vorm dat iemand zelfstandig kan zijn waarin we niet meer aan zijn sociale context moeten werken, dan is het een verarming van zijn bestaan.

Mark Veen zegt over competentiegericht werken dat de relatieontwikkeling in deze methodiek slechts een onderdeel is. Dit terwijl volgens Mark eerst de relatie aanwezig moet zijn, de rest volgt vanzelf wel. Binnen competentiegericht werken is de relatieontwikkeling te kort aanwezig.

Oscar Alberts vindt het competentiegerichte werken goed zolang het niet geforceerd wordt. Je kunt cliënten goed bekrachtigen als het goed gaat met een cliënt, echter kan dit ook buiten het competentiegerichte werken om. Als je in een behandel- of trainingssetting zit en cliënten zijn gemotiveerd kun je deze methodiek heel goed gebruiken, onze cliënten zitten echter in woonsetting.

Arne van der Weide is erg enthousiast over het competentiegerichte werken, omdat deze methodiek uitgaat van het bekrachtigen of in stand houden van vaardigheden. Je bent dan methodisch bezig met het aanleren van gedrag. Hij geeft aan dat je via deze methodiek de ontwikkeling van een cliënt kunt volgen. Beheersmatig werken zit volgens Arne niet in het competentiegerichte werken.

3. Gentle teaching

In deze paragraaf komt de mening van de geïnterviewden over gentle teaching aan bod. Er wordt stilgestaan bij een deel van de hoofdvraag, namelijk is gentle teaching geschikt voor de LVB doelgroep? Ook komt de wetenschappelijke verantwoording aan bod. Ook komen de opmerkingen die gemaakt zijn over de methodiek zelf aan bod. Ten slotte zal er worden ingegaan op de opmerkingen over de invoering van gentle teaching op Leekerweide.

Over de doelgroep LVB en gentle teaching

Een onderdeel van het onderzoek is de vraag beantwoorden of gentle teaching geschikt is voor de LVB doelgroep. Deze vraag is in alle interviews naar voren gekomen. In deze paragraaf worden de resultaten daarvan weergegeven.

In de interviews vinden de meeste geïnterviewden dat gentle teaching goed toepasbaar is op de LVB doelgroep. Zo vind Simone dat gentle teaching geschikt is voor elke doelgroep. Pouwel van de Siepkamp is het met Simone eens dat gentle teaching geschikt is voor de LVB doelgroep, echter vind hij wel dat je in sommige gevallen niets met gentle teaching kan. Hij geeft aan dat pedofielen, mensen met een psychose en mensen onder invloed van alcohol en drugs lastig te begeleiden zijn via gentle teaching.

Mark Veen vind gentle teaching ook geschikt voor de LVB doelgroep. Als je een relatie met iemand hebt ontwikkeld dan kun je kijken wat iemand aan kan. In dialoog met de cliënt kijk je naar wat hij wilt. Je wilt uiteindelijk van ik en jij naar wij.

Paul Zegveld geeft aan dat gentle teaching eigenlijk een manier van omgaan met mensen is. Zoals je vanuit gentle teaching met mensen omgaat kun je eigenlijk met iedereen omgaan.

Roy Hoppenbrouwer denkt dat gentle teaching de beste manier is om met deze doelgroep te werken. Als je andere begeleidingsvormen toepast die werken vanuit druk dan ben je doelgroep kwijt. Het is aan de hulpverlener om de cliënt te boeien en een ingang te vinden. Daarnaast worden cliënten niet aangesproken op hun tekortkomingen, dit hebben ze al vaak genoeg meegemaakt in hun leven.

Oscar Alberts denkt dat cliënten dankzij gentle teaching positiever zullen denken over de groepsleiding. Hij merkt ook dat de cliënten positiever omgaan met het personeel, de sfeer is veranderd. In plaats van tegenover de cliënt te staan proberen ze nu samen een probleem op te lossen. De cliënten komen ook eerder naar het personeel toe met hun problemen.

Arne van der Weide denkt op basis van wat hij heeft meegekregen over gentle teaching dit niet past bij de doelgroep. In zijn ogen zit onvoorwaardelijkheid hem er meer in dat je voorspelbaar bent naar de cliënt toe en niet in aanraken en knuffelen. Dit hoort in zijn ogen niet thuis bij deze doelgroep. De verhouding tussen cliënt en begeleider moet heel duidelijk blijven.

Over wetenschappelijk onderzoek en gentle teaching

In het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat er nog weinig wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar gentle teaching. In de interviews is daarom stilgestaan bij de wetenschappelijke verantwoording voor de methodiek keuze.

Simone zegt hierover dat er tot nu toe te weinig onderzoek naar gentle teaching is gedaan om te kunnen zeggen dat deze methodiek evidence based is. De keuze heeft voornamelijk te maken met succesvolle ervaring in de praktijk.

Pouwel beaamt dat er weinig onderzoek is gedaan, maar geeft wel aan dat er in de internationale groep (waar hij deel van uitmaakt) wel gekeken wordt of er onderzoek gedaan kan worden. Het is echter wel de vraag wat je gaat meten, in onze cultuur zijn we sterk geneigd om de afnamen van probleemgedrag te meten, echter is bij gentle teaching dit niet het belangrijkste doel. De afname bij gentle teaching zit hem in het niet meer storen aan probleemgedrag en gewoon in contact blijven met mensen, ook al doen ze rare dingen. Ten slotte vraagt Pouwel zich ook af wat evidence based is, want bewijst een methodiek zichzelf niet als je twintig succesverhalen hebt?

Paul Zegveld zegt hierover dat het voor hem geen probleem is dat er nog geen verder onderzoek gedaan is naar gentle teaching. Als je kijkt naar de uitgangspunten van wat je doet, op een fatsoenlijk manier met mensen omgaan en ze onvoorwaardelijk accepteren, heb je daar geen onderzoek voor nodig. Er gaat binnenkort wel een wetenschappelijk onderzoek gestart worden op de universiteit van Gent, hieraan zal Leekerweide ook meewerken.

Over de methodiek gentle teaching

Naast de vraag of gentle teaching geschikt is voor de LVB doelgroep en de vraag of er een wetenschappelijke basis is voor de keuze voor gentle teaching hebben de geïnterviewden ook algemene dingen gezegd over de methodiek. Deze opmerkingen worden in deze paragraaf weergegeven.

Mark Veen geeft aan dat er niet een waarheid is als het gaat om een methodiek keuze. Als je ervoor kiest om vanuit de relatie te werken via gentle teaching zoals Leekerweide doet dan kun je vanuit die basishouding makkelijk dingen invoegen. De methodiek is niet zaligmakend, het is een ondersteuning van hetgeen je al doet, wat in je zit. Daarnaast geeft hij aan dat de manier van denken is ontstaan uit de emancipatie beweging in de hulpverlening. Vroeger zaten cliënten weggestopt in bossen met een hek daaromheen, nu wonen ze in de woonwijk. Het heeft ermee te maken hoe je met mensen omgaat, het zijn mensen zoals jij en ik.

Pouwel van de Siepkamp gaf in het interview aan dat hij nog wel eens merkt dat gentle teaching niet altijd goed wordt geïnterpreteerd. Sommige hulpverleners die met gentle teaching werken hebben soms weinig regie over de cliënt. Vanuit de aard van de relatie hebben zij dit wel nodig. Als gentle teaching voor uitgelegd wordt als toegeven en meegeven kan dit ertoe leiden dat mensen zelf het spoor kwijtraken. Hier ziet hij het wel eens mis gaan, dat hulpverleners te oppervlakkig bezig zijn.

Daarnaast vindt hij dat het invoeren van gentle teaching geleidelijk moet gebeuren. Als iemand heel lang in structuren heeft moeten leven en je haalt deze ineens weg, dan snapt hij er helemaal niet meer van, je moet dit gedoseerd doen.

Roy Hoppenbrouwer denkt dat gentle teaching een leerproces is en dat er jaren overheen gaat voordat dit zijn vruchten gaat afwerpen. Je ziet pas na jaren een verandering van houding van personeel en cliënten. Het is voor iedereen een leerproces, voor veel mensen is dit volgens hem lastig omdat je niet direct resultaat ziet.

Oscar Alberts vindt dat je er wel voor moet waken dat je niet te amicaal wordt, er moet voor gewaakt worden dat het professioneel blijft. Ook mist hij wel eens drukmiddelen om iets te bereiken, als iemand naar bed zou moeten bijvoorbeeld. Echter vindt hij dat een cliënt nu wel mag zijn wie hij is.

Arne van der Weide geeft aan dat in zijn ogen aanraking niet kan bij deze doelgroep. Daarnaast geeft hij aan dat in zijn beleving gentle teaching alleen inzet op de relatie en niet op het ingang zetten van een ontwikkeling bij de cliënt.

Invoering gentle teaching

In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de invoering van gentle teaching. In de interviews met de medewerkers op de groep zijn opmerking geplaatst over de trainingen gentle teaching.

Paul Zegveld vertelde dat de keuze voor gentle teaching voortkomt uit een overweging die bij hem en andere mensen in de zorg speelt om de inhoudelijke grondslag binnen Leekerweide sterker neer te zetten. Op deze manier hoopt Leekerweide de zorg en dienstverlening op lange termijn vergroten. Gentle teaching bij Leekerweide kreeg een boost door de komst van Simone Schipper en Mark Veen binnen de organisatie, zij brachten veel ervaring over Gentle teaching mee.

Simone heeft aangegeven dat binnen Leekerweide dit jaar en begin volgend jaar de laatste medewerkers worden getraind in gentle teaching, het gaat dan om de teams in het primaire proces, wonen en dagbesteding.

Roy Hoppenbrouwer geeft aan dat de training niet echt aansluit bij de LVB doelgroep. Op een gegeven moment is de training wel aangepast door te gaan werken met casussen, dit is wel een verbetering. Echter vind Roy de groepen ook te groot en te gemengd, wonen en dagbesteding volgt de training met elkaar. In de ogen van Roy zouden de groepen kleiner moeten zijn en daarnaast niet gemengd, dit ook in verband met de verschillende doelgroepen op dagbesteding. Op de groep waar Roy werkt ziet hij dat niet iedereen enthousiast is over gentle teaching. Hij schat in dat ongeveer de helft van zijn collega's enthousiast is en de andere helft sceptisch. Volgens Roy zou gentle teaching verankerd moeten worden in de visie van Leekerweide.

Oscar Alberts gaat dankzij gentle teaching met een positiever gevoel naar zijn werk. De sfeer op de groep is dankzij de invoering van gentle teaching in positieve zin veranderd. Hij geeft ook aan dat het team waarbinnen hij werkt om is ten faveure van gentle teaching. Iedereen doet zijn best en langzaam raken ze steeds verder van het beheersmatige werken af.

Arne van der Weide geeft aan dat hij de training gentle teaching nog niet gevolgd heeft. Hij wil deze graag volgen om er dingen uit te kunnen halen die hij in de begeleiding van cliënten kan toepassen. Arne denkt dat het team waarin hij werkt meer behoefte heeft aan het werken volgens het competentiegerichte werken.

In het gesprek met Arne heeft zijn collega Ramona nog een toevoeging gedaan omtrent de training gentle teaching. Zij heeft deze wel gevolgd en gaf aan dat de training niet gericht was op de doelgroep, de filmpjes die bijvoorbeeld voorbij kwamen.

4. Gentle teaching en competentiegericht werken

In deze paragraaf komt aan bod hoe de geïnterviewden aankijken tegen een combinatie tussen gentle teaching en competentiegericht werken. Dit is een belangrijk deel van de hoofdvraag en is in alle interviews naar voren gekomen.

Simone zegt daarover dat als je kijkt naar hoe iemand zich kan ontwikkelen, een veilige en liefdevolle relatie de basis is voor ontwikkeling. Je kan niet aan competenties werken als je geen relatie hebt opgebouwd. Gentle teaching is in haar ogen de basis om aan competenties te kunnen werken. Daarnaast biedt competentiegericht werken het concrete handvat om aan vaardigheden te kunnen werken, dit is binnen gentle teaching niet heel methodisch aangepakt. Een wezenlijk verschil is het omgaan met gedrag, binnen gentle teaching is dit onvoorwaardelijk ongeacht gedrag. In competentiegericht werken zit een basis van voornamelijk belonen, maar ook van straffen in bepaalde instelling. Dit onderdeel van het competentiegerichte werken haalt Leekerweide zo veel mogelijk weg. In plaats voor dit straffen en belonen komt een relatie op basis van onvoorwaardelijkheid waarin het gedrag van de cliënt geen invloed heeft op de manier waarop de hulpverlener omgaat met de cliënt. In de praktijk blijkt dit soms nog moeilijk, bijvoorbeeld omdat cliënten nog gewend zijn aan het straffen en belonen en daarom niet om kunnen gaan met onvoorwaardelijkheid. Het heeft tijd nodig om de overgang te maken.

Pouwel van de Siepkamp zegt over de combinatie dat gentle teaching de basis is waarop mensen zich kunnen ontwikkelen in een positieve richting. Een meerwaarde van gentle teaching voor competentiegericht werken is dat je een basis legt onder wat je doet. Het risico van competentiegericht werken is dat als je alleen competenties vergroot mensen sociaal emotioneel in een steeds zwaarder isolement gaan komen. De afstand van wat werkelijk van binnenuit komt en de buitenkant wat mensen lijken te kunnen wordt steeds groter. Hierdoor moeten cliënten steeds meer op hun tenen lopen en steeds vaker mensen teleurstellen. Dat leidt tot afwijzing en overschatting. De meerwaarde van competentiegericht werken voor gentle teaching is dat competentiegericht werken meer inzichten heeft over hoe je aan bepaalde vaardigheden werkt. Dit is binnen gentle teaching niet zo uitgewerkt. Hierdoor kun je beide methodieken in elkaars verlengde goed gebruiken.

Mark Veen vindt de combinatie tussen gentle teaching en competentiegericht werken een mooie combinatie. Dit omdat je bij gentle teaching heel erg focust op de relatie die je aangaat, dit is ook de basis. Pas als je een relatie met iemand hebt kun je kijken welke competenties heeft hij nodig. Bij het competentiegerichte werken kijk je wat iemands ontwikkelingsniveau is en dan kijkt welke vaardigheden hij nodig heeft om bepaalde taken aan te kunnen. Over het combineren van gentle teaching met andere methodieken geeft Mark daarnaast aan dat gentle teaching zich niet alleen beperkt tot de relatie, alles wat voort komt uit de humanistische psychologie kan in principe naast gentle teaching bestaan.

Paul Zegveld geeft aan dat hij denkt dat beide methodieken feilloos op elkaar kunnen aansluiten. Als je vanuit competentiegericht werken gaat kijken waar een cliënt staat en je doet dat op een gentle teaching manier dan is dat goed. Anders zou je mogelijk moeten forceren, dat wil je eigenlijk niet.

Roy Hoppenbrouwer denkt dat de ene methodiek de ander niet uitsluit. Je moet in zijn ogen per individu bekijken wat de beste manier is om te werken. Hij vindt het wel goed mogelijk om een combinatie te maken tussen beide methodieken. Op de groep waar hij werkt zou hij graag zien dat er een vrijgesteld pb'er wordt aangewezen, deze zou cliënten aan kunnen spreken op hun gedrag en doelen. De andere pb'er kan zich dan altijd

concentreren op het werken aan de band met de cliënt. Dit zou niet voor iedereen werken, maar op de groep waar hij werkt denkt hij dat dit voor sommige LVB cliënten goed zou werken. De basishouding van gentle teaching is erg goed en vanuit het competentiegerichte werken kun je de dingen pakken die je nodig hebt. Je legt iets vanuit het competentiegerichte werken geen taken op, maar kunt de inzichten wel gebruiken om aan competenties te werken als de cliënten hier zelf voor open staan.

Arne van der Weide geeft aan dat hij denkt dat je voor deze doelgroep beter kunt gaan begeleiden via het competentiegerichte werken. Dit zou je in zijn ogen beter kunnen combineren met motiverende gespreksvoering om op die manier iets te kunnen bereiken met cliënten. Hij vindt wel dat het onvoorwaardelijk accepteren van cliënten een onderdeel hoort te zijn van je basishouding.

Met deze vier paragrafen zijn de onderwerpen in de interviews concreet weergegeven. Het onderzoek gaat nu verder met de conclusie en aanbevelingen. In deze conclusie en aanbevelingen worden zowel het literatuuronderzoek en de interviews meegenomen.

IV. Conclusie en aanbevelingen

Op basis van het literatuuronderzoek en het veldonderzoek d.m.v. de interviews wordt in dit hoofdstuk een conclusie getrokken. In de conclusie komt de beantwoording van de hoofdvraag van dit onderzoek naar voren. Daarnaast worden er in dit hoofdstuk aanbevelingen gedaan aan Leekerweide.

A. Conclusie

In de conclusie wordt op basis van het literatuuronderzoek en de interviews antwoord gegeven op de hoofdvraag die aan het begin van dit onderzoek is gesteld. De Hoofdvraag luidt: *“Is gentle teaching geschikt voor de licht verstandelijk beperkte doelgroep en hoe is de combinatie te maken met competentiegericht werken?”*.

Het eerste gedeelte van de vraag: *“Is gentle teaching geschikt voor de licht verstandelijk beperkte doelgroep?”*, is op basis van het literatuuronderzoek met ja te beantwoorden. Daarnaast is deze vraag in de interviews aan iedereen voorgelegd. De respondenten zijn overwegend positief als het gaat om gentle teaching en de doelgroep. Zes van de zeven respondenten geven aan gentle teaching geschikt te vinden voor de doelgroep, slechts één persoon denkt daar anders over. Op basis van dit onderzoek kun je stellen dat gentle teaching geschikt is om mee te werken als het gaat om de doelgroep licht verstandelijk beperkte mensen.

Het andere gedeelte van de vraag luidt: *“Hoe is de combinatie te maken met competentiegericht werken?”*. Op basis van het literatuuronderzoek kwam hier geen antwoord op naar boven. Op basis van de interviews blijkt dat de meeste respondenten gentle teaching als de basis zien om überhaupt aan competenties te kunnen werken. De mening van de gedragsdeskundigen binnen en buiten Leekerweide ligt op dit punt één lijn. Alle respondenten zijn het erover eens dat de ene methodiek de andere methodiek niet uitsluit. Al vind één geïnterviewde dat competentiegericht werken beter met motiverende gespreksvoering gecombineerd kan worden.

Het antwoord op de hoofdvraag is dat gentle teaching gezien moet worden als de basishouding van waaruit je aan competenties kan gaan werken.

In de voorlopige conclusie werd de vraag gesteld of gentle teaching überhaupt met competentiegericht werken gecombineerd kan worden. Deze vraag heeft te maken met de achtergronden van beide methodieken die op basis van het literatuuronderzoek naar voren is gekomen. Op basis van de interviews blijkt dat Leekerweide duidelijk voor gentle teaching kiest als basishouding. De basishouding van gentle teaching wordt aangevuld met het competentiegerichte werken. Daarnaast blijkt uit de interviews dat het geen probleem is om beide methodieken te combineren.

B. Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek zijn er een aantal aanbeveling gedaan aan Leekerweide. Deze zijn in deze paragraaf weergegeven.

1. De invulling van de methodiek.

Het is positief om te zien dat zowel binnen als buiten Leekerweide de meningen over hoe de combinatie tussen gentle teaching en competentiegericht werken ingevuld moet worden op dezelfde lijn ligt. Dit getuigd van visie binnen Leekerweide over de invulling van de methodiek

2. De training gentle teaching

In de interviews is bij verschillende pb'ers die de training over gentle teaching hebben gevolgd het lastig vonden dat deze niet was toegespitst op de doelgroep. De medewerkers zien dit als een verbeter punt. Er wordt bijvoorbeeld aangegeven dat de praktijkvoorbeelden in de training zijn toegespitst op laag niveau groepen, de medewerkers geven aan dat dit lastig te vertalen is naar de LVB doelgroep.

3. Draagkracht gentle teaching

Op basis van dit onderzoek kan gezegd worden dat er geen volledige draagkracht is voor de methodiek gentle teaching. Voor dit onderzoek is gesproken met drie pb'ers die hebben geprobeerd een beeld te schetsen van de draagkracht binnen de woning waar zij werkzaam zijn. Dit onderzoek is op dit punt niet volledig te noemen, dus als Leekerweide een beeld wil krijgen van de draagkracht voor gentle teaching onder de begeleiders van de LVB doelgroep is vervolg onderzoek aan te bevelen. Er zou gedacht kunnen worden aan een enquête onder de medewerkers om de draagkracht in kaart te brengen.

V. Slotwoord

Terug naar Dirk uit de inleiding. Want hoe ga je reageren als Dirk thuis komt? Je wilt er graag achterkomen wat de reden van zijn vroege thuis komst is. Vanuit gentle teaching gezien is het belangrijk om altijd aan de relatie te werken en niet te oordelen. Je gaat daarom naar Dirk toe en zegt dat je blij bent dat hij thuis is, daarna vraag je hem hoe zijn dag was. Dirk verteld dat hij die dag niet naar zijn werk is gegaan, maar vanochtend met een vriend de trein naar Amsterdam heeft gepakt. Daar zijn ze de hele dag lekker aan het 'chillen' geweest. Hij heeft daarna de trein weer terug gepakt omdat zijn vriend naar huis wilde. Je luistert aandacht naar wat Dirk verteld en nadat hij is uitgepraat wordt er opnieuw een reactie van jou verwacht.

Je bent een beetje teleurgesteld in Dirk, je verwacht van hem dat hij naar zijn werk gaat. Je vraagt je af of deze verwachting misschien te hoog gegrepen is voor Dirk, daarnaast vraag je je af of er misschien andere redenen zijn dat hij niet naar zijn werk is gegaan. Je geeft hem een groot compliment dat hij eerlijk heeft verteld wat hij gedaan heeft die dag. Daarna vraag je of er andere redenen zijn voor Dirk om niet naar zijn werk te gaan.

Dirk reageert hier niet op, maar je ziet aan zijn reactie dat hij zich niet meer zo op zijn gemak voelt. Je stelt Dirk gerust door bij hem aan te geven dat je hem kan vertrouwen, je slaat een arm om hem heen en verteld dat hij alles bij jou mag vertellen.

Dirk verteld dat hij ruzie heeft gehad met een collega en dat hij gister boos is weggegaan op het werk. Eigenlijk is hij vandaag ook niet naar het werk gegaan vanwege die ruzie. In het gesprek blijf je Dirk op zijn gemak stellen en praat je over de ruzie en hoe je dit samen met hem kan oplossen. Het competentiegerichte werken komt in dat gesprek ook om de hoek kijken. Dirk heeft namelijk als leerdoel om zijn emoties te leren uiten, dit heeft hij goed gedaan in dit gesprek en daarom geef je hem daar een compliment voor.

In dit voorbeeld komt naar voren hoe je in een gesprek gebruik kunt maken van beide methodieken, hetgeen in dit onderzoek centraal staat. Je geeft geen oordeel over Dirk en werkt daarmee aan de band die je al eerder met Dirk opgebouwd hebt. Omdat je je oordeel achterwege laat voelt Dirk zichzelf vrij om te vertellen wat er is gebeurd en uiteindelijk krijg je het hele verhaal boven tafel. Daarna kun je samen met Dirk werken aan het probleem en zijn competenties.

In het onderzoek is naar voren gekomen dat het goed mogelijk is beide methodieken te combineren, dit is wellicht de belangrijkste constatering. Daarnaast zijn er in de interviews een aantal signalen afgegeven door de persoonlijk begeleiders op de groep. Ik vond het zelf interessant om de verschillende interviews te doen. Ik denk dat ik hierin beter ben geworden door de ervaring die ik hierin heb opgedaan. Daarnaast was het ook leerzaam om te horen wat de visie van anderen is op de hulpverlening. Ik hoop met dit onderzoek een bijdrage geleverd te hebben aan beleid van Leekerweide, zodat uiteindelijk medewerkers met nog meer plezier naar hun werk gaan en cliënten met nog meer plezier op Leekerweide wonen.

VI. Bijlagen

A. Literatuurlijst

Boeije, H., 't Hart, H. & Hox, J. (2009). *Onderzoeksmethodiekmethoden (achtste, geheel herziene druk)*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Craeynest, P. (2005). *Psychologie van de levensloop: Inleiding in de ontwikkelingspsychologie (1e dr.)*. Leuven: Acco.

Gentle teaching. (2011) (1). *Competentieontwikkeling*. Geraadpleegd op 26 februari 2013 via http://www.gentleteaching.nl/joomla/gentle/index.php?option=com_content&view=article&id=35%3Acompetentieontwikkeling&catid=8%3Aandere-methodieken&Itemid=50&lang=nl

Gentle teaching. (2011) (2). *Licht verstandelijke beperking*. Geraadpleegd op 26 februari 2013 via http://www.gentleteaching.nl/joomla/gentle/index.php?option=com_content&view=article&id=28&Itemid=42&lang=nl

Leekerweide. (z.t.). *Missie en visie van Leekerweide*. Geraadpleegd op 3 januari 2013 via <http://www.leekerweide.nl/wp-content/uploads/Missie-en-visie-van-Leekerweide.pdf>

Leekerweide (2009). *Verantwoordingsdocumentatie doelmatige inzet verblijfsmiddelen: Gentle teaching*. Wognum: Leekerweide

Leekerweide. (z.t.). *Wie zijn wij*. Geraadpleegd op 3 januari 2013 via <http://www.leekerweide.nl/inleiding/>

Oostrom, J., Schipper, S. & Wiese, I (2011). *Een passend woonaanbod voor LVB-cliënten: Aanbevelingen tot het realiseren van een interne*. Wognum: Leekerweide

Siepkamp, P. van de (2005). *Gentle teaching: Een weg van hoop voor mensen met bijzondere kwetsbaarheden (1e dr.)*. Soest: Nelissen

Slot, N.W. & Spanjaard, H.J.M. (1999). *Competievergroting in de residentiële jeugdzorg: Hulpverlening voor kinderen en jongeren in tehuizen*. Baarn: Intro.

Visser, M. De (2010) *Licht Verstandelijk Beperkt (LVB): Nota*. Wognum: Leekerweide

Zimbardo, P.G., Weber A.L., & Johnson R.L. (2005). *Psychologie: Een inleiding*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.